

Handläggare
Elfwendahl, MagnusDatum
2016-04-24Diarienummer
KTN-2016-0123

Kulturnämnden

Samrådsyttrande – planprogram för kv Hugin i Kungsängen, Uppsala kommun

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att till plan- och byggnadsnämnden avge upprättat yttrande avseende planprogram för kvarteret Hugin i Kungsängen, Uppsala kommun

Ärendet

Kulturnämnden har av byggnadsnämnden anmodats yttra sig över rubricerade ärende. Yttrandet ska vara plan- och byggnadsnämnden tillhanda senast 6 maj 2016. Remisstiden har förlängts till 20 maj 2016.

Planprogrammet för kvarteret Hugin formar stadsbyggnadsvisionen för området och ger utvecklingsinriktningen för det fortsatta planarbetet. Planprogrammet redogör även för de förutsättningar som råder. Genom att i planprogrammet föreslå en mer funktionsblandad bebyggelse med innerstadskaraktär, nya mötesplatser och en ny kvartersindelning skapas bättre förutsättningar för kvarteret att bli en del av stadskärnan och främja innerstadens utveckling söderut.

Syftet med planprogrammet för kvarteret Hugin är att hantera de huvudsakliga förutsättningarna och övergripande frågorna. Därefter utgör programmet underlag för detaljplanering. Detaljplanering och genomförande kan komma att ske etappvis. Fastighetsägaren, Vasakronan fastigheter AB, vill möjliggöra att på sikt kunna omvandla hela kvarteret med bland annat ny markanvändning. Programmet ska ange riktlinjer, utgöra en

ram för områdets struktur, visa principer för bebyggelsemiljöns utformning samt påvisa vilka frågor som bör fördjupas i den fortsatta planeringen.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Planhandlingar finns att hämta på kommunens hemsida (www.uppsala.se). Klicka på: **Boende och trafik**, och därefter på **Stadsutveckling och planering** och klicka på **Detaljplaner**. Gå sedan till **se detaljplaner som är öppna för samråd eller granskning**. Klicka på kvarteret **Hugin**. Sök sedan upp den planhandling du söker.

Handläggare
Elfwendahl, Magnus
Sörås Staflin, Pia
Andersson, Sabina

Datum
2016-04-27
Rev. 2016-05-10

Diarienummer
KTN 2016-0123

Plan- och byggnadsnämnden

Samrådsyttrande – planprogram för kv Hugin i Kungsängen, Uppsala kommun

PBN 2014-000244

Kulturnämnden har tagit del av rubricerade planförslag och avger följande yttrande.

Sammanfattning

- I det intilliggande kvarteret Ångkvarnen intill finns ett överskott av f.d. industrilokaler vilka ofta har höga kvalitéer som lämpar sig väl för kulturverksamhet. En sådan användning av lokalerna kan stärka den kulturella infrastrukturen i främre Kungsängen och bör studeras närmare.
- För att barn och unga ska uppleva att de tas på allvar i kommande detaljplanearbete behöver deras perspektiv tas tillvara i planeringsarbetet.
- Hur offentliga kulturinstitutioner kan bidra till att utveckla stadslivet i området behöver studeras närmare.
- Byggnadshöjd och våningsantal ska inte tillåtas överstiga i höjd och våningsantal övrig bebyggelse inom den äldre rutnätsstaden och därigenom påverka den typiska Uppsalasiluetten från stadens södra infart från E4:an.
- Om hus ska rivras ska det ske av välgrundade orsaker och inte motiveras med att bebyggelsen anses otidsenlig och föråldrad.
- I planprogrammet saknas uppgift om att kvarteret Hugin ligger inom fornlämningsområdet Uppsala stad och att eventuella äldre lämningar under mark och äldre än 1850 skyddas genom kulturmiljölagen.
- Den offentliga konsten är en viktig del när stadsliv skapas och den ska vara tillgänglig för alla. Kommande detaljplanearbete bör beakta kommunens modell av den så kallade enprocentsregeln, det vill säga att en procent av byggkostnaderna anslås till konstnärliga gestaltningsprojekt i området.
- Kulturnämnden välkomnar fördjupningsstudier och förutsätter att kulturförvaltningen erbjuds medverka i studierna.

Allmänt

All stadsplanering behöver utgå från människor, både från dem som idag lever och verkar på en plats, och från dem som i framtiden kommer att använda stadsmiljön. Samspel med andra människor, och miljöer som är jämlika och väl omhändertagna är viktiga förutsättningar för social hållbarhet. Kulturnämnden välkomnar planprogramförslaget som ska medverka till att utveckla kvarteret Hugin och Främre Kungsängen men saknar flera betydelsefulla ställningstagande med bäring på kultur och kulturaktiviteter, samt barn och ungas fria tid.

Många vill bo i ett Uppsala med brett kulturellt utbud, livlig handel och med en god arbetsmarknad. Kultur är i en planeringssituation en resurs för samhället. Den för människor framåt och har betydelse för deras hälsa och välbefinnande. Kulturen är en självklar del av välfärden. För att bedöma kulturens anspråk i främre Kungsängen behöver inte bara behoven klargöras utan även möjligheterna som finns i närområdet. I det intilliggande kvarteret Ångkvarnen finns ett överskott av stora industrilokaler. Sådan arkitektur har ofta kvalitéer som lämpar sig särskilt väl för kulturverksamhet och möjligheten att låta kulturinstitutioner och kulturaktörer här få en hemvist och därigenom stärka kulturens närvaro bör studeras närmare.

Stadens invånare har många olika behov och befinner sig i olika livssituationer. Barn och unga ska ses som egna individer med eget värde samt känna att de är delaktiga i alla sammanhang. Kulturnämnden anser att barnperspektivet kan bli tydligare i planprogrammet. Former och synsätt behöver utvecklas i riktlinjerna om barn och unga ska uppleva att de tas på allvar i kommande detaljplanearbete.

Kulturnämnden välkomnar fördjupningsstudier och förutsätter att kulturförvaltningen erbjuds att medverka inom området infrastruktur för kultur och fritid, kulturmiljö- och kulturarvsfrågor samt inom området offentlig gestaltning.

Nedan följer synpunkter på enskilda delar i planprogrammet

STADSBYGGNADSVISIONEN (s 7-8)

Nuvarande Köttinspektionen pekas ut som ett framtida kulturhus för främre Kungsängen. Kulturnämnden vill påpeka att Köttinspektionen redan idag är ett konstnärsdrivet kulturhus med en uppskattad verksamhet som stöds med kommunala, regionala och statliga medel. Kulturnämnden välkomnar förslaget att området kring byggnaden också iordningsställs för kultur och möjligheter till möten. Ska hela främre Kungsängen kulturbehov tillgodoses måste perspektivet skalas upp. Alla ska ha möjlighet att både utöva och njuta av kultur oavsett ålder. Det är en fråga om rättvisa och demokrati, och i enlighet med de kulturpolitiska målen som säger att kulturpolitiken ska ge alla möjlighet att delta i kulturlivet.

SAMBAND OCH STADSLIV (s 9)***Offentlig och kommersiell service***

Offentliga platser och verksamhetslokaler pekas ut som viktiga ingredienser för ett stadsliv. Bottenvåningarna ska inrymma centrumverksamheter såsom handel, service, kontor eller andra publika lokaler. Enligt förslaget ska kvarterets hörn aktiveras genom etablering av restauranger, butiker och caféer.

Kulturinstitutioner är ofta nav i ett stadsliv. Det fria kulturlivet, amatörer, ideella krafter, skola och näringsliv skapar tillsammans ett myller av relationer och nya idéer men behöver utrymme. Offentlig service handlar inte bara om restauranger utan lika mycket om kulturell mångfald, tolerans, internationalism och hållbar utveckling. Hur offentliga kulturinstitutioner kan samspela och därigenom bidra till att utveckla stadslivet i området behöver studeras närmare.

INRIKTNING FÖR PLANLÄGGNING (s 11-12)***Generell inriktning***

Programområdet föreslås innehålla bostäder arbetsplatser och service integrerat sammanvävt som i innerstaden. Ett nytt rörelsestråk ska skapa en visuell koppling, underlätta rörelse samt ge en ökad orienterbarhet i området. Rörelsestråkets antydda historiska koppling behöver dock tydliggöras för att förstås.

GENERELLA UTFORMNINGSPRINCIPER (s 13)

Generella utformningsprinciper för föreslagen markanvändning på kvartersmark redovisas. Ska dessa få genomslag i det fortsatta planarbetet behöver dessa förtydligas på vissa punkter. Se nedan.

Övergripande gestaltungsprinciper för programområdet

Den offentliga konsten är en viktig del när stadsliv skapas och den ska vara tillgänglig för alla. Kommande detaljplanearbete bör beakta kommunens modell av den så kallade enprocentsregeln, det vill säga att en procent av byggkostnaderna anslås till konstnärliga gestaltungsprojekt i området.

Skala

Byggnadshöjd och våningsantal ska detaljstuderas i kommande planarbete men om områdets entrépunkter ska tillåtas att vara accentuerade med en framträdande byggnad måste de underordna sig sin omgivning. De ska inte tillåtas överstiga i höjd och våningsantal övrig bebyggelse inom den äldre rutnätsstaden. Det kan inte uteslutas att högre byggnader i området skulle medverka till att den visuella upplevelsen av stadssiluettens märkesbyggnader på åsen påverkas negativt utifrån i ett östvästligt siktfält.

Parkrum

En ny park föreslås vid Hammesplanaden och i ett stråk mellan järnvägen och Fyrisån. Parken förväntas bli en viktig mötesplats för nya boende och verksamma, men framförallt för

förskolor och äldreboenden i närheten. Eftersom det saknas platser för barn och unga i centrala Uppsala föreslås att den norra delen av parken utvecklas till en allmän lekplats.

Äldre barns utevistelse bygger på att det finns attraktiva mötesplatser i utemiljön som de kan skapa hemhörighet till och platser som ger utblick, erbjuder skydd och stimulerar till rörelse har visat sig fungera särskilt väl. Här kan även den offentliga konsten fylla en betydelsefull funktion och bidra till social samvaro.

Siktlinjer

Även om de högre och centralt belägna märkesbyggnaderna och deras roll i stadsbilden ska värnas öppnar programmet för tillkomsten av nya märkesbyggnader av hög arkitektonisk kvalitet. En vägledande princip ska då vara att motiven för att bygga högt är tydliggjorda och att staden som helhet tillförs något nytt och kvalitativt samtidigt som upplevelsen av nuvarande kvaliteter inte påverkas negativt.

Staden på slätten är den traditionella beskrivningen av Uppsala när man närmar sig Uppsala från söder och öster. En viktig orsak till att slottet och domkyrkan alltjämt dominerar stadsbilden är att det har funnits en medvetenhet om att nya byggnader inte ska var högre än slottets sockel för att inte konkurrera med stadens historiska byggnader.

Kulturnämnden anser det viktigt att befintliga siktlinjer hanteras omsorgsfullt i kommande detaljplanearbete. Inte bara siktlinjer längs gator och rörelsestråk i området ska belysas och beaktas utan också den nya bebyggelsens påverkan på den typiska Uppsalasiluetten från slättområdet längre österut och stadens södra infart från E4:an.

FÖRUTSÄTTNINGAR I OMRÅDET (s 21)

Stadsbild och kulturmiljö

Programområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, kommunalt kulturmiljöområde och vid en inventering har kvarteret Hugin anges i en tidigare utredning tillskrivits särskilt arkitektoniskt och kulturhistoriskt värde. Byggnaderna är representativa för sin tid och kan i rimlig grad anses vara autentiska.

Bebyggelsen i kvarteret Hugin omfattar ett stort byggnadskomplex uppdelat i mindre delar vilket försvårar överblicken. Byggnadernas putsade fasader är uppdelade med partier av glas och metall. Ritningarna är daterade 1973 och arkitekt är Lars Carlbring (1927-2004) som även ritat Tingshuset i Östersund, Konstmuseet i Aalborg, Husarviken i Stockholm och Norrlands nation i Uppsala.

Kvarteret Hugins bebyggelse är typisk för en tid i svenskt byggande som brukar betecknas miljonprogrammet. De byggsystem som ligger till grund för husen har skapat stabila, gedigna och smarta byggnader med möjlighet att flytta väggar och göra anpassningar för dagens behov och familjestruktur. Att utveckla husen inifrån är en annan väg att gå istället för att riva och bygga nytt. Om hus ska rivast ska det finnas väl underbyggda skäl och inte motiveras med att bebyggelsen anses otidsenlig och föråldrad.

Uppsala som byggd miljö ska utvecklas och lagstiftningen ställer krav på att allmänna intressen beaktas vid beslut som gäller planering och byggande. Kulturaspekter hör till de allmänna intressen som ska visas hänsyn vid stadsplanering. Enligt plan- och bygglagen ska kommunen ge uppmärksamhet åt kvaliteter i vardagslandskapet samt skydda särskilt värdefull bebyggelse.

En bedömning av kulturaspekter ska innebära medvetna och kvalificerade ställningstaganden med utgångspunkt i sakkunskap. Värdering får inte vara godtycklig utan skall vara en transparent och tydlig process som gör det möjligt att förstå på vilka grunder ställningstagande växer fram när kulturhistorisk värdefull bebyggelse är berörd. Detta framgår inte av planprogrammet.

Vidare saknar programmet uppgift om att kvarteret Hugin ligger inom fornlämningsområdet Uppsala stad och att eventuella äldre lämningar under mark och äldre än 1850 skyddas genom kulturmiljölagen. Av kartmaterialet framgår att det kan finnas rester efter äldre bebyggelse längs den utfart från Uppsala stad söderut som gick förbi Kungsängstullen och i området längst västerut och närmast Fyrisån. Att alla framtida markningrepp i programområdet förutsätter länsstyrelsen medgivande behöver framgå.

Park rekreation och friluftsliv

Kvarteret Hugin ligger bredvid Kungsängstorg som i folkmun även kallas Svintorget. Torget karakteriseras som en småpark i Uppsala kommuns parkplan. Vilken roll den befintliga offentliga konsten ska inta i området saknas i programmet. Carl Gustav Torstenssons skulptur Grisbrunnen, som sedan 1991 finns på Kungsängstorg, omnämns inte i programmet.

Kulturnämnden ser positivt på ambitionen att programmet ska verka för vistelse och möten mellan människor i kvarteret Hugin och anser att torget ska även fortsättningsvis vara ett offentligt rum och därigenom en spelplan där människor interagerar och åsikter byts. Den offentliga konsten är en viktig del när stadsliv skapas och den ska vara tillgänglig för alla. Kungängsstorg erbjuder en fantastisk möjlighet till en levande mötesplats i kvarteret Hugin.

Kulturnämnden

Peter Gustavsson
Ordförande

Ingela Åberg
Nämndsekreterare

